

Uzaktan Eğitimin Talep Boyutu: Yönetici Perspektifinden Nitel Bir İnceleme*

The Demand Extent of Distance Education: A Qualitative Research from Managers' Perspective

Tarık Anıl EKİNCİ**

• *Geliş Tarihi:* 23.05.2016 • *Kabul Tarihi:* 24.02.2017 • *Yayın Tarihi:* 31.07.2017

ÖZ: Çağımızın önemli eğitim yöntemlerinden olan uzaktan eğitim, ülkemizde son yıllarda oldukça popüler hale gelmiştir. 114 devlet üniversitesinin bulunduğu 2016 Türkiye'sinde, en az bir diploma programının yürütüldüğü 35 uzaktan eğitim birimi bulunmaktadır. Mevcut örgün eğitimin yanında, 1980'lerin başından itibaren açıköğretim de ülkemizde büyük öğrenci sayılarına ulaşmıştır. Örgün eğitim, açıköğretim ve uzaktan eğitim birbiriyle rekabet içerisinde. Rekabet düzeyi; uzaktan eğitimde genellikle benzer bölümlerin açılıyor olması ve uzaktan eğitim veren üniversitelerin çokluğu gibi etmenler nedeniyle yüksektir. Bu nedenle üniversitelerin ve uzaktan eğitim birimlerinin markalaşma gereksinimi önem taşımaktadır. Bu nitel çalışmada, uzaktan eğitim yöneticilerinin bakış açısından uzaktan eğitimdeki talep sorunu incelenmiştir. Veriler; uzaktan eğitim yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilmiş ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bu çalışmayla; uzaktan eğitimde sürekli bir rekabet yaşandığı, uzaktan eğitim birimlerinin iç ve dış çevre koşullardan etkilendiği, program türü ve çeşitliliğinin uzaktan eğitimde önemli bir etken olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca yasal düzenlemeler bakımından bazı eksiklikler yaşandığı yöneticilerce ifade edilmiştir. Bu çalışmada söz konusu sorunlar irdelenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: uzaktan eğitim, talep, markalaşma, talep yönetimi

ABSTRACT: As an important method of education in the 21st century, distance education has been quite popular in Turkey in recent years. As of 2016, there are 114 state universities and 35 distance education units delivering at least one degree program in Turkey. In addition to formal education, open education has reached a significant number of students since early 1980's. Formal education, open and distance education currently compete with each other. In distance education, the level of competition is particularly high because of degrees in similar areas of study and the increasing number of universities delivering distance education programs. Branding seems like a crucial requirement due to these reasons. This qualitative study analyzes the demand problem from the perspective of distance education managers. The data were obtained from interviews with distance education managers and analyzed using content analysis. The study reveals that there is a constant competition in distance education, distance education units are affected by internal and external environmental conditions, and program type and diversity are important factors in distance education. In addition, some deficiencies in terms of legal regulations has been expressed by managers. In this paper, the problems are discussed and solution proposals are presented.

Keywords: distance education, demand, branding, demand management

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihinde önemli yer tutan bir olgu olan eğitim; uygulanış yöntemi bakımından zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramış, bu değişiklikler sonucunda ise günümüzdeki yöntem çeşitliliğini yakalamıştır. Uzaktan eğitim ise kökeni 1700'lere dayanıyorsa da sistemli olarak 19. Yüzyılın ortalarından itibaren varlık kazanmış ve günümüze kadar çeşitli formlara bürünüp popülerleşerek gelmiş yenilikçi bir eğitim yöntemidir.

Günümüzde uzaktan eğitim ülkemizde ve dünyada oldukça geniş bir zemine sahiptir. Pek çok yönüyle uzun yıllardır araştırmacıların ilgisine konu olan uzaktan eğitim, talep yönüyle de incelemeye değerdir. Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde; uzaktan eğitim ve talep konusunda benzer çalışmaların çok fazla olmadığı, söz konusu çalışmaların doğrudan bu konuya

*Bu makale yazarın yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

**Doktora Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla/Türkiye, E-posta: tarikanilekinci@hotmail.com

odaklanmadığı görülmektedir. Özgün olması dolayısıyla böyle bir çalışmanın yapılması gereklilik arz etmektedir. Böylece bu çalışma ile uzaktan eğitimin talep boyutuna ilişkin eksikliğin giderilmesi hususunda bir basamak atlanmış ve yeni ve benzer çalışmaların yapılmasına ön ayak olunması sağlanacaktır.

1.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı

Uzaktan eğitim; ilk uygulamalarından günümüze değin değişen teknoloji ve uygulanış biçimleri vesilesiyle her dönemde farklı tanımlar gösterse de ifade edilmek istenen özde aynıdır. Bu bağlamda uzaktan eğitim; “geleneksel öğretim - öğrenme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağının bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayanlar ve uygulayıcılar ile öğrenciler arası iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemi” biçiminde tanımlanabilir (Alkan, 1981).

Bir diğer tanıma göre uzaktan eğitim; özel ders tasarım ve öğretim tekniklerinin, elektronik ve diğer teknolojik iletişim yöntemlerinin (eski dönemlerde baskı teknolojileri) ve aynı zamanda özel örgütsel ve idari düzenlemelerin (ilk uygulamalarda örgütlenme yoktur) kullanılmasını gerektiren planlı bir öğretim faaliyetidir (Moore ve Kearsley, 1996).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere uzaktan eğitim; mekân ve zaman esnekliği sağlayan, planlı ve örgütlü bir eğitim yöntemidir. Bu unsurlar esasında uzaktan eğitimin, geleneksel eğitim karşısındaki karakteristiğini ortaya koymaktadır. Uzaktan eğitim esasında örgün eğitimden tam anlamıyla soyutlanamamaktadır. Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitime denk bir modeldir (Kaya, Erden, Çakır ve Bağırşakçı, 2004).

1.2. Dünyada Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin kökleri 1700’lü yıllara kadar dayanmaktadır (Somuncuoğlu, 2005). Uzaktan eğitimde gelişmelerin temel dinamiği teknolojidir; teknoloji günümüze kadar çeşitlenen uzaktan eğitim üzerinde doğrudan etkiye sahiptir (Gülbahar, 2009).

Uzaktan eğitimin ortaya çıktığı dönemlerde teknolojik gelişmeler kısıtlıdır. Dolayısıyla öğrenci ve öğreticinin bir arada bulunmadan yürüttüğü eğitim faaliyeti mektup ile gerçekleştirilmiştir. Postanın yanı sıra gazete ilanları da uzaktan eğitimin ilk örneklerini oluşturmaktadır (Demiray ve İşman, 2001). Uzaktan eğitimin ilk sistemli uygulaması İngiltere’de Isaac Pitman tarafından hayata geçirilmiştir. 1800’lü yıllarda yaşamış olan Pitman, mektup aracılığıyla steno dersleri vermiştir. Bunun yanında, ilk örgütlü uzaktan eğitim faaliyeti Almanya’da başlatılmıştır. 1856 yılında kurulan “de Langenscheid” dil okulu, uzaktan dil eğitimi vermiştir (Kaya, 2002; Nişancı, 2005).

Uzaktan eğitimi pek çok araştırmacı tarihsel bağlamda kuşaklara ayırmıştır. Yaygın görüş ekseninde bakıldığında, uzaktan eğitimi üç kuşakta incelemek mümkündür. Bu kuşaklardan ilki baskı teknolojisidir. Baskı teknolojisi; temelde mektupla ve gazete ilanlarıyla başlayan, sonrasında matbaanın da yaygınlaşmasıyla birlikte gelişme göstererek basılı materyallerin kullanılmasına kadar ilerleyen en eski uzaktan eğitim metodudur (Anderson ve Simpson, 2012). Birinci kuşak uzaktan eğitimde, öğrenci ile öğretici arasındaki etkileşim asgari düzeydedir. Bu yönüyle ilk kuşak uzaktan eğitim, öğrenci merkezli gerçekleştirilmiştir (Simonson ve diğerleri, 2009).

Uzaktan eğitimde ikinci kuşak; radyo, televizyon ve yazılı materyallerin bir arada kullanıldığı dönemdir (Majumdar ve Shymal; aktaran Kesim, 2002). Bu kuşakta teknolojinin, uzaktan eğitim üzerinde hâkim olmaya başladığı görülmektedir. Özellikle öğreticinin sesinin öğrenci tarafından duyulmaya başlaması, tek yönlü bir iletişim söz konusu olsa dahi iki taraf arasındaki etkileşimi birinci kuşağa oranla artırmıştır.

Uzaktan eğitimde üçüncü ve son kuşak; birinci ve ikinci kuşağı sentezleyen, geliştiren ve yeni teknolojik gelişmeleri dâhil eden günümüz uzaktan eğitim modelidir. Üçüncü kuşak, takipçi kuşak olarak da adlandırılabilir (Anderson ve Simpson, 2012). 1960'lı yıllarla birlikte gelişen uydu teknolojisi ile birlikte internet ve bilgisayar teknolojisi de gelişim göstermeye başlamıştır (İşman, 2011).

İnternet ve bilgisayar teknolojisinin gelişmesi, internet tabanlı uzaktan eğitim modelini ortaya çıkarmıştır. İnternet tabanlı uzaktan eğitim; ağ ve iletişim teknolojisinin, öğrenme ve öğretmede kullanılmasıdır (Naidu, 2006). Eryol (2009) ise internet tabanlı uzaktan eğitimi, “öğrencilerin nerede ve ne zaman eğitime ihtiyaç duyarlarsa ulaşabilmeleri amacıyla, bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanılması” biçiminde tanımlamaktadır. Günümüzde en çok kullanılan uzaktan eğitim yöntemlerinden biri olması nedeniyle internet tabanlı uzaktan eğitim, stratejik bir öneme sahiptir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle akademik düzeyde (açıköğretim hariç olmak üzere) yürütülen uzaktan eğitimin bel kemiği bu yöntemdir (Ekinci, 2015).

1.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Türkiye’de uzaktan eğitimin kökeni Cumhuriyet Dönemi’ne dayanmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşu sonrasında eğitim sistemi üzerinde çalışmalar yapması amacıyla ülkemize davet edilen John Dewey, öğretmen yetiştirilmesi konusunda uzaktan eğitim yönteminin kullanılabilirliğini ifade etmiştir (İşman, 2011). Ancak, 1960’lı yıllara kadar Türkiye, uzaktan eğitimle tam anlamıyla tanışmamıştır. 1960 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca kurulan, mesleki ve teknik alanlarda eğitim vermeyi amaçlayan Mektupla Öğretim Merkezi, ülkemiz uzaktan eğitim tarihindeki ilk ciddi uygulama olarak gösterilebilir (Özer, 1989).

Anadolu Üniversitesi bünyesinde bulunan Açıköğretim Fakültesi, ülkemizde uzaktan eğitime ilişkin atılan en önemli adımdır. Herkesin yükseköğrenime erişemediği 1980’li yıllar Türkiye’inde Açıköğretim Fakültesi, yurtdışındaki örneklerden (özellikle İngiliz Açık Üniversitesi) esinlenerek kurulmuş ve çeşitli nedenlerle üniversite eğitimine erişemeyen kişilere hizmet vermeyi görev edinmiştir (İşman, 1997). Günümüzde de varlığını sürdüren Açıköğretim Fakültesi, 2016 yılı itibarıyla 34 ön lisans ve 17 lisans programıyla yaklaşık bir buçuk milyon öğrenciye eğitim vermektedir (Anadolu Üniversitesi, 2016).

2010 yılına kadar açıköğretim yalnızca Anadolu Üniversitesi bünyesinde yürütülmekteyken, sonrasında İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi dâhilinde de ilgili fakülteler kurulmuştur. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesinde dört lisans, 15 ön lisans ve bir lisans tamamlama; İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi bünyesinde ise altı lisans ve yedi ön lisans programına öğrenci kabul edilmektedir (Ekinci, 2015).

Açıköğretim birimlerinin dışında, ülkemizde uzaktan eğitim yapan başka birimler de bulunmaktadır. Ülkemizde 2016 yılı itibarıyla 114 devlet üniversitesi vardır (YÖK, 2016b). Bu üniversitelerde 2016 verilerine göre 6 milyonun üzerinde öğrenci eğitim görmektedir (YÖK, 2016a). Devlet üniversitelerinde, en az bir diploma programının yürütüldüğü 35 uzaktan eğitim birimi vardır. Bu birimlerden biri bilişim enstitüsü, biri enformatik enstitüsü, beşi uzaktan eğitim meslek yüksekokulu ve 27’si uzaktan eğitim merkezidir. Uzaktan eğitim merkezleri uzaktan eğitim faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamakla görevli birimlerken, enstitü ve uzaktan eğitim meslek yüksekokulları kendi bünyelerinde programlar açıp sürdürmektedirler. Bir başka ifadeyle enstitü ve yüksekokullar akademik kimliğe sahip yapılardır. Ayrıca söz konusu birimler; internet tabanlı uzaktan eğitim modelini kullanarak eğitim vermekte ve dolayısıyla yapı ve işleyiş bakımından açıköğretim birimlerinden ayrılmaktadırlar (Ekinci, 2015).

1.4. Uzaktan Eğitimde Talep ve Markalaşma

Uzaktan eğitim, teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte hâkimiyet alanını ve tercih edilebilirliğini git gide artıran bir modeldir. Ülkemiz yükseköğretimi de bu gelişimden nasibini almaktadır. Önceki başlıklarda belirtildiği üzere, ülkemizdeki devlet üniversitelerinin sayısı 100'ün üzerindedir. Türkiye'de üniversite sayısının il sayısından daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla vakıf üniversiteleriyle birlikte, aday öğrencilerce tercih edilmeyi bekleyen çok sayıda alternatif yükseköğretim kurumu mevcuttur.

Üniversite sayısının bu denli fazla olduğu günümüzde, üniversitelerin temel güdüsü öğrencilerin, öğrenci ailelerinin ve iş dünyasının dikkatini çekmek olmaktadır (Nardalı ve Tanyeri, 2011). Üniversiteler; başlangıçta eğitim yönü ağır basan kurumlar iken, günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlama amacına bürünmüşlerdir (Sakinç ve Aybars Bursalıoğlu, 2012). Bunun önemli sonuçlarından biri olarak, üniversitelerin işletme gibi hareket etmeye başlaması gösterilebilir. Artan rekabet koşulları nedeniyle üniversiteler, hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmeler gibi hareket etmeye başlamıştır; bunun sonucu olarak, işletmeler gibi markalaşmaya yönelik adımlar atmaya başlamışlardır (Nardalı ve Tanyeri, 2011).

Üniversitelerin markalaşması, "ilgili kuruluşun, diğerlerinden farklı olan yanlarını ortaya koyan, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama aşamasında mevcut kapasitesini gösteren, yükseköğretim noktasındaki kabiliyetleri hakkında güven oluşturan ve başarılı öğrencilerin bu kuruluşa yönelik ilgisini artıran bir unsur" biçiminde ifade edilebilir (Bennett ve Ali-Chouldry; aktaran Nardalı ve Tanyeri, 2011).

Markalaşma etkisinden uzaktan eğitim birimleri de etkilenmektedir. Bu etkinin kaynağı esasında üniversitelerin gelir kaynakları ile ilgilidir. Üniversitelerin başlıca gelir kaynakları şunlardır (Gürüz, 2003):

- Kurumun ücret karşılığı yaptığı hizmetler
- Kamu kaynakları
- Kurumun kendi gelirleri
- Öğrencilerin ödediği öğrenim ücretleri

Kamu üniversitelerinin başlıca gelir kaynağı devlet ödeneğidir. Üniversite toplam bütçesine bakıldığında; devlet ödeneğinin toplam bütçenin yaklaşık %80'i olduğu görülmektedir (Erdem, 2006). Bu oranın dışında kalan %20'lik pay da önemli bir gelir kaynağıdır. 2012 yılında örgün eğitim harçlarının kaldırılmasıyla birlikte üniversiteler, alternatif gelir kaynaklarına yönelmişlerdir. Bu kategoride en büyük alternatif gelir kaynaklarından biri, ikinci öğretim harçlarıyla birlikte uzaktan eğitim gelirleridir. Uzaktan eğitimin böylesi önemli bir ekonomik role sahip olması, üniversitelerin uzaktan eğitime yönelik adımlar atmalarını sağlamıştır. Akabinde üniversiteler bünyesinde uzaktan eğitim birimleri kurulmaya başlamıştır. Özellikle uzaktan eğitim merkezlerinin sayısı son yıllarda artış eğilimindedir. Herhangi bir diploma programı yürütmeyen ancak varlıklarını devam ettiren birimler de vardır. Ortak zorunlu derslerin (Yabancı Dil, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Dili, Temel Bilgi Teknolojileri gibi) uzaktan eğitimle yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulan uzaktan eğitim merkezleri buna örnektir (Ekinci, 2015).

Örgün eğitim, açıköğretim ve diğer uzaktan eğitim yapıları göz önüne alındığında, birimlerin rekabet koşullarına uyum sağlayabilmesi hususunda markalaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Yüksek arz karşısındaki kısıtlı talepten pay alabilme hususu, birimlerin üzerinde durması gereken bir konuma ulaşmış bulunmaktadır. Bu çalışmada, uzaktan eğitim yapan üniversitelerin yöneticilerinin bu konuya ilişkin tutumları ve değerlendirmeleri incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma; Türkiye'deki uzaktan eğitim arzının yüksek olması ve üniversiteler arasındaki bütçe ve gelişmişlik bakımından farklılıklar bulunmasından kaynaklanan talep sorununun nedenlerini, uzaktan eğitim yapan üniversitelerin yöneticilerinin tecrübesi ve bakış açısından tespit etmeye yönelik nitel bir araştırmadır. Çalışmada; bir durum tespitinin yapılması, elde edilen verilerin analiz edilmesi ve sonrasında tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm yollarının irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma, örgütsel yapıları anlama konusunda bilgi süreçlerinden biridir (Özdemir, 2010). Bu çalışmanın odağında da uzaktan eğitim örgütlerinin bulunuyor olması, nitel araştırma yöntemi kullanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu sekiz uzaktan eğitim yöneticisi oluşturmaktadır. Bu yöneticiler; daha önce sözü edilen, uzaktan eğitim yoluyla en az bir diploma programı yürüten devlet üniversitelerinden seçilmiştir. Daha önce belirtildiği üzere, ülkemizde uzaktan eğitim yapan 27 uzaktan eğitim merkezi, beş uzaktan eğitim meslek yüksekokulu ve iki enstitü bulunmaktadır.

Çalışma grubu bu birimlerden, her bir yapıyı temsil edecek şekilde iki ila dört yönetici belirlenerek oluşturulmuştur. Daha fazla yöneticiyle görüşülmek istenmiş olsa da zaman ve kaynakların kısıtlılığı ve yöneticilerin görüşmeye olumlu yanıt vermemesi nedeniyle sayı artırılmamıştır. Ancak fikrine başvuru akademikisyenlerin önerileriyle birlikte, her bir birim modeli için belirlenen yönetici sayısının yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.

Vakıf üniversiteleri, mevzuatları ve işleyişleri farklı olduğundan çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca 2016 itibarıyla ülkemizde üç üniversitede (Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi) faaliyet gösteren açıköğretim yapılanması, ayrı bir işleyişe sahip olması ve daha ziyade kendi içinde rekabet yaşaması nedeniyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu bağlamda şekillenen çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1'deki gibidir:

Tablo 1: Uzaktan eğitim yöneticilerine ilişkin bilgiler

Kod İsim	Yöneticinin Birimi	Yöneticinin Görevi
Y1	Uzaktan Eğitim Merkezi	Müdür
Y2	Uzaktan Eğitim Merkezi	Müdür
Y3	Uzaktan Eğitim Merkezi	Müdür
Y4	Uzaktan Eğitim Merkezi	Müdür
Y5	Enstitü	Müdür
Y6	Enstitü	Müdür Yardımcısı
Y7	Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	Müdür Yardımcısı
Y8	Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	Müdür Yardımcısı

Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırmanın çalışma grubunu sekiz yönetici oluşturmaktadır. Bu yöneticilerden dördü uzaktan eğitim merkezlerinde, ikisi enstitülerde ve ikisi uzaktan eğitim meslek yüksekokullarında görev yapmaktadır. Ayrıca sekiz yöneticinin beşi müdür, üçü ise müdür yardımcısıdır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplamada görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden en sık kullanılan görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşmeyi, “sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği” şeklinde tanımlamak mümkündür (Arslantürk, 1995). Görüşme tekniği; yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmamış görüşmeler (Balcı, 2004) ve yarı yapılandırılmış görüşmeler olarak üçe ayrılmaktadır (Punch, 2005).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte önceden belirlenen sorular kullanılırken; görüşme sırasında ayrıca detay sorular veya görüşmenin akışına göre bilgi almayı hedefleyen “eşleyici” sorular sorulabilir (Balcı, 2004). Bu yönüyle yarı yapılandırılmış görüşme, görüşmeciyi istediği ölçüde cevap alma rahatlığı tanımaktadır. Altı akademisyenin görüşleri doğrultusunda son şeklini alan ve araştırma kapsamında uzaktan eğitim yöneticilerine yöneltilen sorular Tablo 2’de görülebilir. Bu sorulara verilen yanıtlara göre yöneticilere ayrıca sorular da sorulmuştur.

Tablo 2: Uzaktan eğitim yöneticilerine yöneltilen sorular

Soru No	Görüşme Soruları
1	Biriminizin üniversite dışında tanınırlık sorunu var mı?
2	Biriminizin aday öğrencilere ulaşma konusunda sorunu var mı?
3	Üniversitenizin koşulları biriminize nasıl yansıyor? Üniversitenizden kaynaklı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
4	Fırsat verilseydi, bu örgüt yapılanmasının daha etkin ve nitelikli olması için hangi unsurları değiştirdiniz?

Katılımcılarla görüşmeye başlanmadan önce görüşmenin kayıt altına alınacağına dair bilgilendirme yapılmış ve kendilerinden izin alınmıştır. Sonrasında, sağlayacakları verilerin yalnızca bilim adına kullanılacağı ve isimlerinin gizli tutulacağı ifade edilmiştir. Katılımcıların kayıta yer almasını istemedikleri kısımlar istekleri doğrultusunda daha sonra kayıtlardan çıkarılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme kullanılarak kayıt altına alınan veriler, herhangi bir değişiklik yapılmadan MS Word programı yardımıyla yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan veriler, aynı yöntemle çalışmalar yapmış iki akademisyenin görüşleri dikkate alınmak suretiyle içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler yorumlanmıştır. Yorumlama sonrasında ayrıca akademisyen görüşleri dikkate alınmıştır. İçerik analizi; benzer verilerin, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmesi ve bu verilerin okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenerek yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi sonucunda tema ve kodlar ortaya çıkmıştır. Punch (2011) kodlamayı, “veri gruplarına etiketlerin, isimlerin veya nitelendirmelerin verilmesi işlemi” olarak tanımlamaktadır. Elde edilen kodlar, birbirleriyle ortak bağlantılarına göre bir araya gelerek temaları oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Tema ve kodların elde edilmesinden sonra çalışmanın yorumlanması mümkün olmuştur. Çalışmada yer alan katılımcıların kimlikleri saklı tutulmuş; her birine, sırasını belirtir şekilde kod isim (Y1, Y2, Y3, ..., Y8) verilmiş ve bilimsel etiğe uygun hareket edilmiştir. Görüşmelere ait verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi ve yönetici görüşleri çerçevesinde şekillenen bulgular, sonrasında araştırmanın sonuçlarını oluşturmuştur. Sonuçların alanyazın ile uyumluluğu da alanyazın taraması sonrası elde edilen bilimsel çalışmalarla sağlanmıştır.

2.4. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Tablo 2’de yer alan sorular, hedeflenen bilgilerin sağlıklı bir şekilde alınabilmesine olanak sağlayıp sağlamadığı, yeterli ve güvenilir olup olmadığı konusunda birim yöneticiliği yapmış veya yapmakta olan ve uzaktan eğitim alanında çalışmaları bulunan farklı disiplinlere mensup altı akademisyenin görüşleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bunun yanı sıra görüşmenin veri kaynağını oluşturan yöneticilerden bazıları da araştırma sorularının yerinde olduğuna ilişkin görüş belirtmiştir.

Toplanan verilerin analiz sürecinde ve sonrasında yine benzer çalışmalarda bulunmuş akademisyenler ile merkez ve enstitü yöneticiliği tecrübesi bulunan akademisyenlerden görüş alınmış ve bulguların geçerliği sağlanmıştır. Araştırmanın kabul edilmiş bir yüksek lisans tez çalışmasından hazırlanmış olması da ayrıca verilerin ve yöntemin uygun olduğu yönünde görüş sayılabilir.

Uzaktan eğitimde talep yönetiminin idari bir mesele olduğu, dolayısıyla ilgili birimlerin başında bulunan yöneticilerin müdür veya müdür yardımcısı düzeyinde olmak üzere çalışmanın veri kaynağını oluşturması; özellikle birim yöneticiliği yapan akademisyenlerin bu düşüncüyü desteklemesi neticesinde kesinlik kazanmıştır. Görüşme yapılan yöneticiler de bu konuda en yetkili konumda idarecilerin bulunduğunu belirtmiş, böylece veri kaynağının güvenirliliği sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Verilerin analizinden sonra elde edilen kodlar “Talep Sorunu” temasında toplanmıştır. Sorulara alınan cevaplar, uzaktan eğitimin talep boyutuna ilişkin sorunlar yaşandığını ve bu sorunların birimlerce çözülmeye çalışıldığını göstermektedir. “Talep Sorunu” adı verilen tema altında 10 adet kod bulunmaktadır. İlgili tema ve kodlara ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır:

Tablo 3: Elde Edilen Kodlar ve Frekansları

Sıra No	Talep Sorunu	<i>f</i>
1	Uzaktan Eğitim Enflasyonu (Y2, Y6, Y7)	3
2	Program Türü (Y3, Y5, Y6, Y7, 78)	5
3	Program Çeşitliliği (Y2, Y4, Y5, Y6, Y7)	5
4	Rekabet (Y3, Y4, Y6, Y7, Y8)	5
5	Talep Eksikliği (Y1, Y2, Y3, Y7, Y8)	5
6	Öğrenci Sayısı (Y2, Y6, Y8)	3
7	Arz Talep Dengesizliği (Y1, Y2, Y4, Y6)	4
8	Coğrafi Konum (Y1, Y2, Y3, Y4, Y6)	5
9	Mezun Niteliği (Y6)	1
10	Kurumsal Tanınırlık (Y3, Y6, Y7)	3

Araştırma sorularına verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya tema ve kodlar ışığında, uzaktan eğitimin talep boyutuna ilişkin bulguları dört ana başlıkta toplamak ve değerlendirmek mümkündür.

3.1. Yüksek Rekabet ve Kurumsal Seviye

Uzaktan eğitim yöneticilerinin dile getirdiği konulardan birincisi, uzaktan eğitim yapan üniversitelerin sayısının fazlalığı ya da Y6 kodlu yöneticinin deyimiyile enflasyonudur. Daha önce ifade edildiği üzere, ülkemizde üniversite sayısı oldukça fazladır. Üniversite sayısının fazlalığı, uzaktan eğitimi de etkilemektedir. Zira hâlihazırda devlet üniversitelerinde, diploma programı yürüten 35 uzaktan eğitim birimi bulunmaktadır. Özellikle 27 örneğe sahip uzaktan eğitim merkezleri açısından bakıldığında rekabetin yüksekliği görülmektedir. Mevcut örgün

eğitim ve artan açıköğretim arzıyla birlikte, üniversitelerin bünyesindeki uzaktan eğitim birimleri tercih edilebilirlik konusunda kaygı taşımaktadırlar. Bu kaygıyı Y2, Y6 ve Y7 kodlu yöneticiler dile getirmiştir. Y6 kodlu yönetici, bu soruna ilişkin aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

[...] Yok, ben Edirne'de de açacağım. Yok, ben bilmem ne var daha orda Tekirdağ'dan başka Trakya'da? Kırklareli falan böyle açmanın bir anlamı yok. Ne yaparsın? Sayıyı düşürürsün hiçbir anlamı kalmaz. İstek kalmaz öbürlerinden. Enflasyon olur kaliteli şeyler yetişmez. [...]

Uzaktan eğitim arzının fazla olması, özellikle son yıllarda çoğu üniversitenin uzaktan eğitime dayalı programlar açması, rekabet düzeyini de fazlasıyla artırmaktadır. Y3, Y4, Y6, Y7 ve Y8 kodlu yöneticilerin de görüşme sırasında ifade ettiği üzere; yeterli donanıma sahip olmadan uzaktan eğitime yönelen üniversiteler rekabeti artırmakta, yine Y1, Y2, Y3, Y7 ve Y8 kodlu yöneticilerin ifade ettiği üzere talep yetersizliğine neden olmaktadır. Günümüzde her şehirde üniversite olması, hatta büyük şehirlerde çift hanelere ulaşan üniversite sayıları, öğrencilerin örgün eğitime ulaşma oranını artırmıştır. Örgün eğitim ve açıköğretimle rekabet halinde olan uzaktan eğitim, kendi kategorisinde meydana gelen arz artımından da olumsuz etkilenmektedir.

Üniversite ve uzaktan eğitim birimlerinin fazlalığının ve bu nedenle rekabet koşullarının çetin olmasının yanı sıra, üniversitelerin mevcut koşulları da uzaktan eğitim talebini etkilemektedir. Yöneticilere sorulan sorulardan biri üniversite koşullarından etkilenme düzeylerine ilişkin olmuştur. Birim yöneticileri, özellikle üniversitenin kurumsallığı ve gelişmişliğinin örgün öğretim programlarını etkilediği kadar uzaktan eğitim programlarının tercih edilebilirliğini de etkilediğini ifade etmişlerdir. Büyük, kurumsallaşmış ve yüksek gelirli üniversiteler ile rekabet etmede hayli zorlanıldığı, öğrenci talebini yönetmede eşit şartlara sahip olunmadığı anlatılmıştır. Y7 kodlu yönetici, görev yaptığı üniversitenin tüm dezavantajlarını yaşadıklarını ifade ederken Y1, Y2 ve Y3 kodlu yöneticiler ise üniversitenin kurumsallığı ve tercih edilebilirliğinin tercih edilmelerinde etken olduğunu ifade etmişlerdir.

Aday öğrencilere ulaşma konusunda yani talebin yönetimi hususunda da birimlerin yaşadığı sorunlar bulunmaktadır. Rekabetin yüksek düzeyde olması, birimlerin kendilerini öne çıkarmasına yönelik faaliyetler yürütmeleri konusunda bir zorunluluk doğurmuştur. Y3, Y6 ve Y7 kodlu yöneticiler kurumsal tanınırlığa ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Kurumsal tanınırlık, özellikle büyük üniversitelerle rekabette zorlanan üniversitelerin bünyesinde bulunan uzaktan eğitim birimleri için oldukça önemlidir. Bu konuda Y3 kodlu yönetici aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

[...] E-öğrenmenin tanıtımı, pazarlaması konularına biraz eğilmek istiyoruz. Çünkü verilen kontenjanın altında öğrenci sayılarımız bunun böyle devam etmesini istemiyoruz. Sosyal medyayı kullanmaya çalışıyoruz ama çok aktif kullanamıyoruz çok etkin kullanamıyoruz. Bununla ilgili birazcık daha üzerinde düşünmemiz biraz daha çalışmamız lazım. Özel üniversiteler gibi vakıf üniversiteleri gibi reklam yapmıyoruz bu işin tanıtımını biraz vakit ayırmamız gerekiyorsa zaman ve para ayırmamız gerekiyor. [...]

Kurumsal tanınırlık bağlamında Y3 ve Y6 kodlu yöneticiler ayrıca, devlet üniversitelerinin reklam vermelerinin mümkün olmadığını, bunun mevzuatta yer olmadığını ifade etmişlerdir. Rekabet konusunda büyük üniversiteler kadar doğal bir tanınırlığa sahip olmamak ve tanınırlık faaliyetlerinin zor ve maliyetli olması sebebiyle özellikle tercih edilebilirliği düşük seviyede olan üniversitelerin bünyesinde kurulmuş uzaktan eğitim birimlerinin işleri hayli zordur.

3.2. Program Türü ve Çeşitliliği

Uzaktan eğitimde aday öğrencilerin talebini etkileyen, birimleri tercih edilebilir kılan faktörlerden biri diploma programının türüdür. Uzaktan eğitim yapan enstitülerin sadece lisansüstü programlar, uzaktan eğitim meslek yüksekokullarının sadece ön lisans programları yürütebildiği düşünüldüğünde bu iki birimin program türü konusunda sıkıntı yaşadıkları söylenebilir.

Uzaktan eğitim yoluyla doktora ve tezli yüksek lisans eğitimi verilememesi, enstitülerin tezsiz yüksek lisans programları açmalarını gerektirmektedir. Bu da öğrencilerin uzaktan eğitimle tezsiz yüksek lisans eğitimi almak yerine, örgün eğitim yoluyla tezli yüksek lisans ve/veya doktora programlarına yönelmelerine etki etmektedir. Ayrıca birim yapıları da program türünü etkilemektedir. Y3, Y5, Y6, Y7 ve Y8 kodlu yöneticiler, program türü nedeniyle talep sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4: Uzaktan Eğitim Yoluyla Yürütülebilen Diploma Programları

Birim Modeli	Tezsiz Yüksek Lisans Programları	Lisans ve Lisans Tamamlama Programları	Ön Lisans Programları
Uzaktan Eğitim Merkezi	✓	✓	✓
Enstitü	✓		
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu			✓

Tablo 4'te görüldüğü üzere, uzaktan eğitim merkezleri program türü bakımından sıkıntı yaşamayan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Enstitü ve meslek yüksekokulları ise tek tip programlar açabilmeleri nedeniyle sınırlı bir öğrenci kitlesine hitap etmektedirler. Böyle bir sorunun varlığını dile getiren yöneticilere bakıldığında, beş yöneticinin dördünün bu iki yapıya mensup olduğu göze çarpmaktadır.

Uzaktan eğitimde talebi etkileyen bir diğer nokta program çeşitliliğidir. Her diploma programının (özellikle sayısal ve uygulamalı diploma programları) uzaktan eğitim yoluyla yürütülemeyeceği düşünüldüğünde, geriye bu yolla verilecek belli ortak özelliklere sahip programlar kalmaktadır. Dolayısıyla program çeşitliliği talep açısından büyük önem arz etmektedir. Y2, Y4, Y5, Y6 ve Y7 kodlu yöneticiler bu sorunu ortaya koymuşlardır. Bu hususta Y4 kodlu yönetici aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

[...] Biz burada açık büfedeki çeşidi artırmaya çalışıyoruz. O açık büfenin işte sunulduğu kapları işte ne bileyim hani ekipmanı genişletmeye çalışıyoruz. O geliyor, elinde bir tabak istediklerini alıyor gidiyor. Yani olaya böyle bakmak lazım. Bütün şahsen benim bütün kaygım da bundan sonraki çalışma sürecim de o tabaktaki çeşitliliği artırmak olacak. Ha onun dışında o çeşitliliği artırmanın yolu da bir, çok farklı çeşitli menüler sunmak; iki, sunduğunuz menüleri cazip göstermek. [...]

Uzaktan eğitimde program çeşitliliğinin sağlanamamasında akademisyenlerin ve bölüm yönetiminin tutumunun etkili olduğu bazı yöneticilerce ifade edilmiştir. Uzaktan eğitime karşı olumsuz bakış, örgün eğitime denk görmeme gibi nedenlerle yeni programların açılması, öğretim üyesi desteği olmadığında zor gerçekleşmektedir. Dolayısıyla program zenginliği sağlanamamaktadır. Bu konuda Y1 kodlu yönetici aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

[...] Lisans programımız yok yani hiç dört yıllık programımız yok. Tamamlama var, iki yıllık meslek var veya uzaktan tezsiz yüksek lisans var ama lisans yok. Şimdi lisanstaki birimler yani fakülteler ... Muhafazakâr ... birimler. Dolayısıyla onların lisansta uzaktan eğitimi kucaklaması noktasına henüz gelemedik. [...]

3.3. Coğrafi Konumdan Kaynaklı Avantaj ve Dezavantajlar

Uzaktan eğitime olan talebi, birimlerin bulunduğu coğrafi konum da etkilemektedir. Uzaktan eğitimde coğrafi konumun bir engel olmadığı düşünüldüğünde, aday öğrencilerin coğrafi konumlarına göre tercihte bulunmaları ilginç bir durum teşkil etmektedir. Y1, Y2, Y3, Y4 ve Y6 kodlu yöneticiler, birimin bağlı olduğu üniversitenin bulunduğu şehrin veya bölgenin aday öğrencilerin tercihini etkilediğini ifade etmişlerdir. Özellikle sürekli artan nüfusuyla Marmara Bölgesi, sınırlarında barındırdığı şehirlerde bulunan üniversitelere de çok sayıda öğrenci göndermektedir. Bu üniversitelerin uzaktan eğitim programları da -yöneticilerin ifade ettiği üzere- büyük talep görmektedir.

3.4. Mezun Niteliği ve Programların Öğrencilere Katkısı

Son olarak Y6 kodlu yönetici, mezun niteliğinin uzaktan eğitim talebi üzerinde etkili olduğunu aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

[...] Buradan mezun olan öğrencilerin ne elde edeceği unvan olarak. Unvan olarak da şeylik var, yani yüksek mühendis olmuyor, uzman oluyorsun diyoruz ama bir şeyde de tanımı yok, devlette. YÖK, YÖK'çe bir tanımı olmadığı için çıktığı zaman sadece elinde diploması oluyor bazı yerler işte master yaptığı takdirde biraz daha tercih sebebi olabiliyor onlarda kullanıyorlar. [...]

İfadeden anlaşılacağı üzere, uzaktan eğitim programlarını tercih edecek öğrencilerin kıstaslarından biri de eğitim sonunda hak kazanacakları diplomanın kendilerine sağlayacağı avantajlardır. Özellikle kısıtlı bir tezsiz yüksek lisans seçeneğine sahip enstitülerin, tercih edilebilirliklerinde bu durum önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 2013 yılında alınan bir karar neticesinde, tezsiz yüksek lisans mezunu olan kişilerin doktora programlarına katılmamaları sonrasında alınan diplomanın öğrenci tarafından sorgulanma düzeyi iyice artmıştır. Aynı ölçüde birimlerin de bu konuda sıkıntı yaşadıkları yöneticilerce ifade edilmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın bulguları tartışılmış, sonuçlandırılmış ve bu bağlamda üniversitelere, uzaktan eğitim birimleri ve YÖK'e yönelik önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca ilerde yapılacak çalışmalara yönelik araştırmacılara fikirler sunulmuştur.

4.1. Tartışma ve Sonuçlar

Uzaktan eğitimde artık çok daha fazla üniversitenin söz sahibi olması, bu konuda bir rekabet sorunun ortaya çıkarmıştır. Rekabet sorununun yol açtığı talep yetersizliği, üniversitelerce yapılacak tanıtım, sosyal medya kullanımı ve çeşitli yollarla aday öğrencilere ulaşma neticesinde giderilebilecektir. Özellikle bazı üniversitelerin bu konuda çok daha iyi imkânlarla sahip olduğu düşünüldüğünde, bu yönlerin bir şekilde ortaya konması rekabette ilgili üniversiteyi bir adım öteye taşıyacaktır. Uzaktan eğitimdeki bu rekabet düzeyi, birimlerin sayısındaki fazlalık ve artış eğilimine ilişkin bulgular Gülnar'ın (2008) çalışmasıyla örtüşmektedir. Rekabet koşullarında, büyük ölçekli üniversitelerin küçük ölçekli üniversitelere oranla daha çok sarsıldığı da söylenebilir (Gökdaş ve Kayrı, 2005).

Büyük üniversitelerin bünyesinde bulunan uzaktan eğitim birimleri ile rekabet etmekte zorlanan ve varlıklarını kalıcı kılmakta zorlanan gelişmekte olan üniversitelerin ve uzaktan eğitim birimlerinin ülke çapında aday öğrencilere ulaşabilmesi için kurumsal tanınırlık önem arz etmektedir. Devlet üniversitelerinin reklam ve tanıtım konusundaki engeller karşısında zorlandıkları ifade edilebilir. Rekabette söz sahibi olmaları konusunda çözüm arayışlarının bulunması ve uygulanması kaçınılmaz olmaktadır.

Program türünün enstitü ve uzaktan eğitim meslek yüksekokullarında sorun olması, o üniversitelerin uzaktan eğitim konusunda sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır. Program türünün, YÖK mevzuatı gereği (enstitüde yalnızca lisansüstü eğitim, meslek yüksekokulunda yalnızca ön lisans eğitimi) bir çözümü olmayacağından, birimlerin bu konuda sorun yaşamaya devam etmeleri olasıdır. Program türünden kaynaklı sorunun giderilmesinin yolu, koordinasyon görevi gören uzaktan eğitim merkezi yapılanmasının tercih edilmesidir. Merkezlerin yönetiminde her türde program yürütülebilmektedir.

Program türünün yanında program çeşitliliği de talep konusunda fark yaratma özelliği taşımaktadır. Ülkemizde en çok açılan uzaktan eğitim bölümleri Tablo 5'teki gibidir (Akdemir, 2011; Meriçelli ve diğerleri, 2014):

Tablo 5: Türkiye’de Üniversitelerce En Çok Açılan Uzaktan Eğitim Programları

Sıra No	Tezsiz Yüksek Lisans	Lisans/Lisans Tamamlama	Ön Lisans
1	İşletme	İşletme	Bilgisayar Programcılığı
2	e-MBA	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Çocuk Gelişimi
3	Mühendislik Yönetimi	Ekonometri	İşletme Yönetimi

Bu bölümlerin hemen hemen her üniversiteye açılması, örgün eğitim ve açıköğretimde de yer alabilmesi nedeniyle ilgili üniversiteye talep sıkıntısı yaşatması olasıdır. Bu bağlamda çözüm, çok daha farklı ve talep görecek nitelikte diploma programlarının tercih edilmesidir.

Talep sorununa yol açan etmenlerden sonuncusu mezun niteliğidir. Özellikle tezsiz yüksek lisans programlarının çok kısıtlı olması, birimleri bu konuda zorlamaktadır. 28551 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile birlikte, tezsiz yüksek lisans mezunlarının doktora programlarına geçişinin önü kapanmıştır. Dolayısıyla bu durum, uzaktan eğitim talebini etkilemiştir. Zira uzaktan eğitimde tezsiz yüksek lisans dışında lisansüstü eğitim verilmemektedir. Doktora eğitimi almak niyetinde olanların tercihi bu kararla birlikte örgün eğitim olmaya başlamıştır. Bunun yanında, mevcut tezsiz yüksek lisans programlarının çalışan kişilere iş hayatında katkı sağlamasının dışında, özellikle diğer mezunlara tatmin edici bir getirisinin olmaması da talep sorunu yaratmaktadır. Bu soruna ilişkin çözüm, YÖK’ün mezun niteliğine ilişkin kapsamlı bir düzenleme yapması ve diplomanın getirilerini somut bir biçimde ortaya koymasıdır.

Konunun uzmanı yöneticilerin perspektifinden görüldüğü üzere, uzaktan eğitimde bir talep sorunu yaşanmaktadır. Bu talep sorunu, yasal düzenlemelerden kaynaklı olduğu gibi, birim fazlalığıyla da ilgilidir. İki ana başlıkta özetlemek gerekirse; uzaktan eğitimde talep sorunu yaratan unsurlardan birincisi rekabet, ikincisi ise yasal düzenlemelerdir. Birinci unsur, üniversitelerin kendi uğraşları sonucunda yol alabilecekleri bir sorunken; ikinci unsur, üst otoritenin yani YÖK’ün kontrolü ve sorumluluğundadır.

Ayrıca yüksek rekabet koşullarında genelde üniversitelerin özelde ise uzaktan eğitim birimlerinin markalaşması, alanda söz sahibi olmaları önem arz etmektedir. Devlet üniversitelerinin giderek işletmeler gibi hareket ettiği günümüzde; gelir kaynaklarının önemli bir kısmının talebi uyandırmayı ve tanıtım yapmayı gerektiren unsurlardan oluşması nedeniyle üniversitelerin bu konulara hassasiyet göstermeleri, varlıklarını sürdürmeleri ve talep görmeleri açısından kritiktir. Özellikle yeni açılacak uzaktan eğitim birimlerinin rekabet koşullarını iyi analiz ettikten sonra uygulamaya geçmeleri elzemdir. Ezcümle; uzaktan eğitime başlamak değil, uzaktan eğitimi sürdürülebilir kılmak ve aday öğrencilere ulaşabilmek başarı sayılabilir.

4.2. Öneriler

Elde edilen bulgu ve sonuçlar neticesinde; uzaktan eğitimde yaşanan rekabeti daha dengeli bir şekilde yönetmek hususunda YÖK'e, üniversitelere, uzaktan eğitim birimlerine ve ileride bu yönde çalışmalar yapacak araştırmacılara birtakım sorumluluklar düşmektedir. Bu çalışma sonucunda, elde edilen bulgular çerçevesinde söz konusu organlara yönelik yapılabilecek öneriler aşağıda başlıklardaki gibi sıralanabilmektedir.

4.2.1. YÖK'e yönelik öneriler

- Yönetmeliklerde yer alan ifadeler daha net bir dille ifade edilmelidir.
- Tezsiz yüksek lisans mezunlarının kazanacakları unvan ve niteliklere ilişkin daha detaylı ve net değerlendirmeler yapılmalıdır.
- Uzaktan eğitim yapmak isteyen üniversitelere belli asgari koşulları sağlamaları bağlamında bir çizelge oluşturulmalı ve üniversitelerin bu konuda standartları yerine getirmeleri sağlanmalıdır.
- Üniversitelerin kurumsal tanınırlıklarını artırabilmeleri konusunda var olan engellerin çözülmesi hususunda hukuksal altyapı oluşturulmalıdır.

4.2.2. Üniversitelere yönelik öneriler

- Yüksek rekabetin yaşandığı uzaktan eğitimde, üniversiteler tarafından ilgili uzaktan eğitim birimine yeterli kaynak desteği sağlanmalıdır.
- Uzaktan eğitim birimlerinin tercih edilebilirliğini artıracak çeşitlilikte bölümler açılması teşvik edilmelidir.
- Uzaktan eğitim birimlerinin kaliteyi artırıcı yatırım yapmasına ve buna yönelik uzman personel çalıştırmasına destek verilmelidir.

4.2.3. Uzaktan eğitim birimlerine yönelik öneriler

- Açılacak bölümlerin ve programların hemen her üniversitede bulunanlar yerine daha özgün ve talep görecektir şekilde seçilmesi sağlanmalıdır. Buna yönelik ilgili bölüm ve akademisyenler ile söz sahibi olan mercilerin bilgilendirilmesi ve ikna edilmesi gerekmektedir.
- Bölüm ve program çeşitliliği ve özgünlüğünün yanı sıra, derslerin öğrenciler ve öğretimci açısından verimli geçmesine yönelik hazırlanmış yeterli düzeyde ders içeriğinin hazırlanması gerekmektedir.
- Aday öğrencilere ulaşma konusunda, yasal çerçeve dâhilinde tanıtım faaliyetlerinde bulunulmalıdır.

Sıralanan önerilere ek olarak, ülkemizde üniversite ve öğrenci sayılarının artma eğiliminde olduğu düşünüldüğünde; bu çalışmada elde edilen bulguların uzun zaman benzer seyretmeyeceği, üniversite ve uzaktan eğitim birimlerinde meydana gelecek değişikliklerin bulguları da doğrudan etkileyeceği kaçınılmazdır. Nitel bir çalışma olan bu makalede, birimlerin idari ve akademik işleyişinden sorumlu olan yöneticilerle görüşülmüş ve ilk ağızdan sorunlar ve diğer önemli unsurlar ortaya çıkarılmıştır. Her bir uzaktan eğitim birimine ulaşmanın zahmetli ve masraflı olması, ulaşılsa dahi nitel araştırma ile elde edilen verilerin analiz edilmesinin uzun sürmesi gibi nedenlerle ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalarda alternatif veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılarak bu konudaki güncel gelişmeler farklı perspektiflerden tespit edilebilir. Ayrıca birim yöneticilerinin yanı sıra görevli akademisyenler ile öğrencilerin tutumlarına ilişkin de çalışmalar yürütülebilir.

5. KAYNAKLAR

- Akdemir, Ö. (2011). Yükseköğretimimizde Uzaktan Eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 69-71. doi: DOI: 10.5961/jhes.2011.011
- Alkan, C. (1981). Açık Üniversite, *Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1-2.
- Anadolu Üniversitesi. (2015). 2015-2016 Öğretim Yılı Aralık Öğrenci Sayıları. [Çevrim-içi: <https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/sayilarla-universitemiz/ogrenci-sayilari/2015-2016-ogrenci-sayilari/aranlik-2015>], Erişim Tarihi: 05.01.2016.
- Anderson, B., & Simpson, M. (2012). History and Heritage In Distance Education. *Journal of Open, Flexible, and Distance Learning*, 16(2), 1-10.
- Arslantürk, Z. (1995). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bennett, R. & Ali-Choudhury, R. (2007). Components of the University Brand: An Empirical Study. Proceedings of the 3rd. Annual Colloquium of the Academy of Marketing's Brand, Corporate Identity and Reputation SIG, Brunel University.
- Demiray, U. & İşman, A. (2001). History of Distance Education. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 88-108.
- Erdem, A. (2006). Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 299-314.
- Ekinci, T. A. (2015). *Türkiye'de Uzaktan Öğretim Yapan Yükseköğretim Kurumlarının Örgütsel ve Yönetmelik Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Eryol, G. (2009). Uzaktan Eğitim ve e-Öğrenme. [Çevrim-içi: <https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/gokhaneryol-e-ogrenme-sunumu.pdf>], Erişim Tarihi: 25.12.2015.
- Gökdaş, İ., ve Kayrı, M. (2005). E-Öğrenme ve Türkiye Açısından Sorunlar, Çözüm Önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-20.
- Gülbahar, Y. (2009). *e-Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülнар, B. (2008). Bilgisayar ve İnternet Destekli Uzaktan Eğitim Programlarının Tasarım, Geliştirme ve Değerlendirme Aşamaları (SUZEP Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 259-271.
- Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. Ankara.
- İşman, A. (1997). Diffusion of Distance Education In Turkish Higher Education. *Educational Technology Research and Development*, 45(2), 124-128.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kaya, Z., Erden, O., Çakır, H. ve Bağırşakçı, N.B. (2004). Uzaktan Eğitimin Temelleri Dersindeki Uzaktan Eğitim İhtiyacı Ünitesinin Web Tabanlı Sunumunun Hazırlanması. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3), 165-175.
- Kesim, M. (2002). Herkes İçin, Her Yerde, Her Zaman Etkin Öğrenim E-Öğrenme. Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28551, 6 Şubat 2013.
- Meriçelli, M., Taşdemir, L., ve Uluyol, Ç. (2014). Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Öğretim Programları ve Öğrenme Yönetim Sistemleri Açısından İncelenmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research MAJER*, (12), 50-58.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (1996). *Distance Education: A System View*. California: Wadsworth Publishing.
- Naidu, S. (2006). *E-Learning A Guidebook of Principles, Procedures And Practices*. Melbourne: CEMCA.
- Nardalı, S., ve Tanyeri, M. (2011). Yükseköğretimde Markalaşma. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 12(2), 309-319.

- Nişancı, M. (2005). *E-Learning At Higher Education: A Roadmap For Turkish Higher Education Institutions In Their Efforts To Offer Online Courses*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Özer, B. (1989). *Türkiye'de Uzaktan Eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin Uygulamaları*. [Çevrim-içi: <http://www.emu.edu.tr/bekirozer/makale/1989.T%C3%BCrkiye'de%20uzaktan.pdf>], Erişim Tarihi: 27.12.2015.
- Punch, K. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sakınç, S., ve Aybars Bursalıoğlu, S. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 2(2), 92-99.
- Somuncuoğlu, D. (2005). Türkiye'de ve Dünyada Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 85-100.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- YÖK. (2016a). *Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları, 2015-2016*. [Çevrim-içi: https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekoğretimIstatistikleri/2016/2016_T5v2.pdf], Erişim Tarihi: 16.08.2016.
- YÖK. (2016b). *Üniversitemiz*. [Çevrim-içi: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitemiz>], Erişim Tarihi: 10.01.2016.

Extended Abstract

Distance Education ,a popular training method dating back to 1700s, is increasingly becoming popular in Turkey and other countries. From the Republic Period, this popular training method has gained presence in Turkey. Many distance education organizations were founded by the state and have gained popularity. Since 1960s, this prevalence started to increase and in early 1980s, gained momentum with the most important step in the history of Turkish distance education. This important step is the Faculty of Open University which was founded within Anadolu University and it has become a place frequented by many students. Starting with the foundation of the Faculty of Open Education, in 2010s, Istanbul University and Atatürk University also founded Open Education faculties. In addition to open education faculties, there are many universities which carried out internet based distance education. Middle East Technical University and Sakarya University have been the driving force behind internet based distance education since early 2000s and have held developer positions. In the next period, many universities have begun to pursue distance education activities too.

In Turkey; in 2010s, a rapidly growing wave of distance Education emerged. As well as developed universities, there are many other small and large scale state universities which began to distance education activities. Parallel to the increasing number of universities, the number of distance education units are also increasing. The number of universities in Turkey go beyond the number of provinces. There are also foundation universities and there is a rivalry between them. There is rivalry between distance education units too. When foundation universities and state universities are examined, the departments and programs of formal education seem to be similar. As well as these structures, there are similar type of programs in open education. This situation causes a great rivalry between all these structures. Therefore; in both macro and micro scale, there is competition in distance education and the situation is critical in terms of demand management. The majority of students prefer formal education and it is difficult to take a share from little supply.

Major universities are said to be more favourable about managing restricted demand and receiving shares. Especially, the universities which are new, inexperienced in distance education and weak about investing, it's difficult to compete with major and system settled universities. In this study; we interviewed with managers -who are directors of distance education units in major and small scaled universities- about the experiences of demand problems. Interviews were used to collect data and content analysis method was used to analyse the outputs. Several questions were posed to the participants and answers were recorded with their permission. After the analysis, findings were obtained. The findings were classified and themes and codes were created. In this regard conclusions and recommendations have been revealed.

It is concluded that there is a demand problem in the field of distance education. According to these results; there are problems such as high number of distance education units in our country, limitations in program type and diversity, high competition, the low supply of students, preference for ability problem based on geographic location and uncertainty of the qualifications of the graduates will acquire. In these issues raised by first-hand; Higher Education Council, universities and distance education units bear the responsibilities to varying degrees. Such factors, especially the lack of legislation, a sufficient level of technical work and the low availability when starting distance education, insufficient technical and academic staff, insufficient course content; decreasing the preferring availability of distance education unit. So, candidates prefer the universities which have a settled system. These problems prevent not to grove up of small scaled universities compared to other major universities.

A a result of the study; suggestions were made to Higher Education Council, to universities which have distance education units and to distance education units in the context of the problems previously identified. Higher Education Council should review the legislation and state some issues more clearly. Therefore, the problems will be solved substantially. And opening distance education units should be subject to standards and be more difficult. Universities and distance education units should attach importance to the types of programs and diversity, should provide importance to employment of professional staff and competent academics, should provide better quality and unique course content compared to the university compete with. Considering that the key fact of distance education is candidates; practices and making units work for candidates is important for managing demand.